

POSTANOWIENIE

Dnia 24 marca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Hubert Wrzeszcz (przewodniczący)
SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)
SSN Iwona Koper

w sprawie ze skargi T. G. o wznowienie postępowania zakończonego
prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 19 września 2014 r., sygn. akt VI ACa (...), wydanym w sprawie
z powództwa J. O.
przeciwko T. G.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 24 marca 2017 r.,
zażalenia skarżącego na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 15 listopada 2016 r., sygn. akt VI ACa (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Prawomocnym wyrokiem z dnia 19 września 2014 r. Sąd Apelacyjny w (...), zmienił wyrok sądu pierwszej instancji i zasądził od pozwanego T. G. na rzecz powoda J. O. kwotę 91 006,50 zł wraz z odsetkami.

Wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą o wznowienie postępowania pozwany, powołując się na art. 403 § 1 pkt 1 i – ewentualnie – art. 403 § 2 k.p.c. oraz podnosząc, że wyrok został oparty na podrobionym dokumencie określonym jako „Umowa pożyczki” (dalej - „umowa pożyczki”), jak również, że doszło do wykrycia nowych okoliczności faktycznych, które wskazują na nieautentyczność tego dokumentu.

Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z akt postępowania przygotowawczego prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w G., która – uznawszy na podstawie opinii biegłego, że podpis pod dokumentem umowy pożyczki nie został sporządzony przez T. G. – umorzyła postępowanie przygotowawcze wskutek niewykrycia sprawcy. Ponadto, Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z opinii innego biegłego z zakresu pisma ręcznego, który także stwierdził, że podpis na umowie pożyczki nie został nakreślony własnoręcznie przez pozwanego, przy czym opinię tę Sąd uznał za rzeczową i przydatną do rozpoznania sprawy.

Po przeprowadzeniu tych dowodów Sąd Apelacyjny odrzucił skargę o wznowienie postępowania jako niedopuszczalną (art. 410 § 1 k.p.c.). Zważył, że umowa pożyczki była przedmiotem badania przez sądy obu instancji, autentyczność podpisu nie była podważana, mimo braku ku temu przeszkód, a pozwany był reprezentowany przez kwalifikowanego pełnomocnika. W konsekwencji uznał, że pozwany powołał jedynie werbalnie art. 403 § 1 k.p.c., a w rzeczywistości skarga o wznowienie postępowania nie została oparta na ustawowej podstawie.

Pozwany, we wniesionym zażaleniu, zakwestionował to stanowisko. Zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego wskazał m.in., że dołączone do skargi i przeprowadzone przez Sąd Apelacyjny dowody potwierdziły, iż zaskarżony wyrok został oparty o dokument opatrzone sfałszowanym podpisem pozwanego. Wniósł w związku z tym o uchylenie zaskarżonego postanowienia

i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w (...) celem rozpoznania sprawy merytorycznie na nowo w granicach zakreślonych podstawami wznowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Prawodawca, zezwalając na wznowienie postępowania z powodu oparcia wyroku na dokumencie podrobionym lub przerobionym (art. 403 § 1 pkt 1 *ab initio* k.p.c.) oraz z powodu późniejszego wykrycia okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, które mogłyby mieć wpływ na wynik sprawy (art. 403 § 2 *in medio* k.p.c.), ustanowił odrębne i samodzielne podstawy wznowienia postępowania o charakterze restytucyjnym. Jednym z elementów podstawy wznowienia postępowania unormowanej w art. 403 § 2 *in medio* k.p.c., jest wymaganie, aby z wykrytych okoliczności faktycznych lub środków dowodowych strona nie mogła skorzystać w poprzednim postępowaniu. O niemożności tej nie można mówić, jeżeli w poprzednim postępowaniu istniała obiektywna możliwość powołania się na te okoliczności lub środki, a zaniechanie strony w tym przedmiocie było następstwem jej zaniedbań, opieszałości, zapomnienia, czy błędnej oceny potrzeby ich powołania (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 1968 r., I CO 1/68, OSNCP 1969, nr 2, poz. 36, z dnia 26 lutego 2015 r., III CZ 5/15, OSNC-ZD 2016, nr 3, poz. 42, i z dnia 20 października 2016 r., II CZ 91/16, niepubl.).

Sąd Apelacyjny, prowadząc – niezasadnie – łączne rozważania co do obu powołanych przez pozwanego podstaw wznowieniowych, przyjął założenie, że rozważane wymaganie, nadające skardze o wznowienie postępowania w zakresie podstawy unormowanej w art. 403 § 2 *in medio* k.p.c. subsydiarny charakter wobec zwykłych środków zaskarżenia, należy odnosić także do przypadku, w którym skarga jest oparta na twierdzeniu, iż dokument, który posłużył jako podstawa wydania wyroku, został podrobiony lub przerobiony. W tym kierunku zmierzają także niektóre wypowiedzi judykatury, w których podniesiono, że skarga o wznowienie postępowania oparta na podstawie art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy strona nie mogła z przyczyn faktycznych lub prawnych uzyskać uwzględnienia zarzutu podrobienia lub przerobienia dokumentu przy pomocy zwyczajnych środków procesowych lub środków zaskarżenia, a przeszkodą taką mogą być jedynie okoliczności, które obiektywnie

uniemożliwiały podniesienie takiego zarzutu w postępowaniu poprzedzającym wniesienie skargi o wznowienie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2008 r., III CZ 20/08, niepubl. i orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 26 sierpnia 1959 r., III CZ 101/59, OSPIKA 1960, nr 7 - 8, poz. 198 oraz z dnia 8 stycznia 1961 r., 1 CR 147/60, OSN 1962, nr 1, poz. 30).

Przepis art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c., odmiennie niż art. 401 pkt 1 i art. 403 § 2 k.p.c., nie zawiera jednak wyrażnej podstawy do zajęcia stanowiska warunkującego dopuszczalność wznowienia niemożnością wcześniejszego powołania się na podrobienie lub przerobienie dokumentu, choć za rozwiązaniem takim mogłyby przemawiać racje funkcjonalne. Ze względu na wagę rozważanego wymagania z punktu widzenia konstrukcji skargi o wznowienie postępowania, niewłaściwe byłoby także w tym przypadku poszukiwanie oparcia dla tego warunku w analogii *legis*. Z tych przyczyn za przekonujące należy uznać stanowisko względniejsze dla strony, aprobowane również w piśmiennictwie, że skorzystanie z rozważanej podstawy wznowienia jest wykluczone jedynie w sytuacji, kiedy zarzut fałszerstwa dokumentu był oceniany przez sąd w postępowaniu prowadzącym do wydania zaskarżonego wyroku (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1970 r., III CRN 327/70, OSNCP 1971, nr 7 - 8, poz. 139) postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2012 r., III CZ 92/12, niepubl.). W tym przypadku za niedopuszczalnością wznowienia przemawia ogólniejsze, trafne założenie wyłączające dopuszczalność skargi o wznowienie postępowania w sytuacjach w których miałyby ona służyć ponownej ocenie twierdzeń stron włączonych już uprzednio do materiału sprawy i zweryfikowanych przez sąd, co kolidowałoby z jej reparacyjną funkcją.

W sprawie, w której wydano zaskarżone postanowienie, sytuacja taka nie wystąpiła, gdyż – jak stwierdził wprost Sąd Apelacyjny – autentyczność podpisu pod umową nie była podważana w postępowaniu instancyjnym. Okoliczności tej nie przekreśla fakt, że umowa pożyczki była badana przez sądy obu instancji, jednak pod innym kątem.

Stwierdzenie nieprawidłowości przyjętej przez Sąd Apelacyjny wykładni art. 403 § 1 pkt 1 *ab initio* k.p.c. czyni bezprzedmiotowym rozważanie dalszych

zarzutów zażalenia. W związku z tym jedynie na marginesie należy zauważyć, że postępowanie Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie było konsekwentne. Założenie o subsydiarności podstawy wznowienia postępowania określonej w art. 403 § 1 pkt 1 *ab initio* k.p.c. w powiązaniu z zawartą w uzasadnieniu tezą, że warunek ten nie został spełniony, czyniło bowiem bezprzedmiotowym prowadzenie postępowania dowodowego co do tego, czy wyrok został oparty na podrobionym lub przerobionym dokumencie. W sprawie tymczasem najpierw ustalono na podstawie opinii biegłego, ocenionej jako przydatna do rozstrzygnięcia, że istotnie podpis pozwanego nie został skreślony przez niego, co *verba legis* wypełnia podstawę wskazaną w art. 403 § 1 pkt 1 k.p.c. i czyni zasadnym żądanie wznowienia, po czym okoliczność tę uznano za nieistotną, z uwagi na to, że mogła być ona zarzucana w uprzednim postępowaniu.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zdanie 1 w związku z art. 394¹ § 3, art. 406 oraz art. 108 § 2 w związku z art. 394¹ § 3, art. 398²¹ i art. 406 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj

I.n